

Aan Ambassadeuroverleg versnellingstafel opkomende stoffen
Van Werkgroep Aanpak Opkomende Stoffen
Datum 24 juni 2020
Onderwerp Aanpak en voortgang landelijke werkgroep Aanpak Opkomende Stoffen

“Grip op opkomende stoffen”

Informerend memo

- Dit memo informeert over de voortgang van de landelijke werkgroep Aanpak Opkomende Stoffen en onderliggende themagroepen (momenteel actief: themagroep Oppervlaktewater, themagroep PMT-stoffen, begeleidingsgroep Non Target Screening).
- Het bevat ook een totaal overzicht en planning van de lopende en afgeronde onderzoeken.

Overzicht lopende onderzoeken

De werkgroep voert verschillende onderzoeken uit die aan 2 doelen bijdragen:

1. Het detecteren van opkomende stoffen die **nog niet of onvoldoende** in beeld zijn, zodat ook daar aandacht naartoe kan:
 - Datamining non-target screeningsdata
 - PMT-stoffen
 - Norman-analyse 2.0
2. Het invullen van kennisleemten voor **reeds bekende** opkomende stoffen/stofgroepen, om schadelijkheid te bepalen en eventueel een aanpak te formuleren.
 - PFAS (bronnen en precursors)
 - Koelwateradditieven (o.a. biociden, polymeren, fosfonaten)
 - Alkylfosfaatesters

Hieronder worden deze onderzoeken verder toegelicht.

Stand van zaken onderzoeken

Dit memo beschrijft beknopt per onderzoek het doel, de huidige stand van zaken en eventuele resultaten.

A. Datamining non-target screeningsdata - Nieuwe meet- en informatiestrategie

- De werkgroep onderzoekt datamining van non-target screeningsdata als nieuwe meet- en informatiestrategie. Doel is het identificeren van nieuwe opkomende stoffen of stofgroepen door non-target screeningsdata (“piekjes”-informatie uit analyses) beter te benutten. Dit is mogelijk door patronen en verbanden in de data te zoeken middels datamining, data-analyse en chemische kennis.
- Het project is net gestart. In mei liep de uitvraag voor deze opdracht en deze is in juni gegund aan KWR. De doorlooptijd van het project is 2 jaar.

- De begeleidingscommissie (met specifieke kennis van zowel analysetechnologie bij laboratoria als datamining) komt 6 juli voor de eerste maal bij elkaar om voortgang en richting van het project te bewaken.

B. Onderzoek naar PMT-stoffen (vormen risico voor drinkwater)

- PMT-stoffen hebben als eigenschap dat ze persistent (P), mobiel (M) en mogelijk toxisch (T) zijn en zijn daarom o.a. een risico voor het drinkwater. Het doel van het onderzoek is om PMT-stoffen in kaart te brengen die in het water terechtkomen en om hiervoor een (groeps)aanpak te formuleren.
- In 2020 is een overzicht gemaakt van alle stoffen met PM-eigenschappen (12312 stoffen) op basis van voorlopige criteria. Ook is onderzocht welke van deze stoffen al worden gemeten in oppervlaktewater.
- RIVM verbetert nu eerst de methode waarop de toxiciteit (T-score) wordt bepaald, omdat dit op basis van de bestaande data en methodes nog onvoldoende kon. Dit maakte het prioriteren van PMT-stoffen nog lastig.
- Na vaststellen van de nieuwe T-score wordt de totale lijst van PMT-stoffen verder geprioriteerd. Ook groeit de dataset met stoffen nog steeds. Resultaten van de prioritering worden eind 2021 verwacht.

C. NORMAN-analyse 2.0

- In 2017 heeft de themagroep oppervlaktewater o.l.v. Deltares met behulp van de een NORMAN-systematiek een uitgebreide analyse uitgevoerd op monitoringsgegevens. Deze analyse richtte zich op de kennisleemten van mogelijk schadelijke stoffen. Daarna zijn op basis van deze analyse nieuwe aandachtvragende stofgroepen bepaald. De werkgroep heeft de afgelopen jaren onderzoek uitgevoerd om de kennisleemten voor deze stofgroepen in te vullen (o.a. biociden, persoonlijke verzorgingsproducten, PFAS en alkylfosfaatesters).
- In de afgelopen jaren zijn er veel nieuwe analysedata toegevoegd aan de NORMAN-database, waardoor de werkgroep het nuttig acht om opnieuw een analyse uit te voeren: de NORMAN-analyse 2.0.
- Het onderzoek wordt uitgevoerd door Deltares en het rapport wordt in het vierde kwartaal van 2021 verwacht.

D. Bronnen van PFAS

- De werkgroep heeft verkennend onderzoek uitgevoerd naar de bronnen van (in)directe lozingen van PFAS in het oppervlaktewater (juli, 2020). Er is gekeken naar industriële, communale en diffuse lozingen.
- Eind 2020 en begin 2021 zijn aanvullende bemonsteringen uitgevoerd om eerdere resultaten verder te staven en aanvullend inzicht te krijgen. Inmiddels is het onderzoek afgerond. De volgende bronnen zijn uit het onderzoek naar voren gekomen: papierindustrie, afvalbranche, stortplaatsen en blusschuim.
- Op basis van de resultaten zijn gesprekken gevoerd met de industrie wat ertoe heeft geleid dat:
 - De brandweer voor oefeningen in principe alleen nog PFAS-vrij blusschuim gaat gebruiken;
 - De brandweer nagaat of voor echte calamiteiten ook fluorvrije schuimen kan gaan gebruiken;
 - In overleg met de papierindustrie wordt gekeken hoe emissies van PFAS kunnen worden teruggedrongen.

- Naast dit onderzoek worden er op dit moment meerdere bronnenonderzoeken uitgevoerd naar de aanwezigheid van PFAS in producten, productieprocessen en afval. Een overzicht van de overige onderzoeken naar PFAS is te vinden op de website van het RIVM via <https://www.rivm.nl/pfas>.

E. Precursors van PFAS

- Precursors (van PFAS) zijn instabiele stoffen die in het milieu (en in zuiveringen) af kunnen breken naar een stabiele vorm van PFAS (zoals PFOS en PFOA). Er is nog weinig inzicht in deze precursors en vaak staan deze stoffen nog niet op de radar voor metingen. Daarom worden deze precursors lang niet altijd gedetecteerd, terwijl zij wel een bijdrage leveren aan het PFAS-probleem.
- De werkgroep bespreekt in Q3 een onderzoeksvorstel om meer inzicht te krijgen in welke stoffen dit zijn en in welke mate deze precursors in het water terecht komen.

F. Koelwateradditieven (o.a. biociden) ¹:

- Het onderzoek naar koelwateradditieven is reeds in 2019 afgerond, maar naar aanleiding van het rapport focust de werkgroep zich nu vooral op de aanpak van deze stoffengroep.
- Naar aanleiding van gesprekken met de industrie en de bestuurlijke afspraken die zijn gemaakt op de bestuurlijke versnellingsstafel, wordt momenteel het rapport uit 2019 aangevuld. Het rapport wordt aangevuld met alternatieve methoden voor het verminderen van koelwateradditieven die zijn voorgesteld door de leveranciers van koelwateradditieven. Het concept zal worden voorgelegd aan ENVAQUA en VEMW.
- Daarnaast komt er n.a.v. het rapport en de versnellingsstafel een nieuwe BREF, waarin chemiearme koelwaterbehandeling een plek zal krijgen.

G. Alkylfosfaatesters

- Voor deze stofgroep worden momenteel een aantal uitzoekacties uitgevoerd, om te bepalen wat de kennisleemte voor deze stofgroep is en in hoeverre de stof een risico vormt voor het water.
- Doordat deze stof zeer beperkt wordt gemeten in Nederland is er weinig informatie beschikbaar. Daarom wordt nu nagegaan of er in het buitenland relevante informatie te vinden is.
- Verwachting is dat de conclusies in Q3 worden opgeleverd.

Planning met voortgang 2021

Hieronder volgt globaal de planning voor het volgende jaar:

Overzicht 2020-2021	2021- Q3	2021-Q4	2022- Q1	2022- Q2
NON-target screening	<i>Start opdracht</i>	<i>Uitvoering opdracht tot 2023 (wel tussentijdse resultaten)</i>		
PMT-stoffen	<i>Uitvoering</i>		<i>Oplevering</i>	
NORMAN-analyse 2.0	<i>Uitvoering analyse</i>			
PFAS	<i>Gesprekken met lozers rapportage aanvullende analyses</i>			
Koelwateradditieven deel II	<i>Rapport definitief vaststellen</i>			
Alkylfosfaatesters	<i>Afroning</i>			

¹Separate notitie is hieraan gewijd in het ambassadeursoverleg. ENVAQUA is een branchevereniging, waaronder een expertgroep koelwater. VEMW is Vereniging van Energie Milieu en Water waarin de grote industrie vertegenwoordigd is.

Precursors van PFAS	<i>Onderzoeksvoorstel en opdrachtverlening</i>	<i>Uitvoering opdracht tot nader te bepalen datum</i>
---------------------	--	---

Overige aandachtspunten

- De werkgroep levert een adviesrapport op met geleerde lessen op basis van alle door de werkgroep uitgevoerde onderzoeken. Dit rapport is bedoeld om de reeds opgedane kennis breed te verspreiden, zodat die ook voor andere partijen beschikbaar komt die met dezelfde opgave rondom opkomende stoffen zitten.